

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

תוכן עניינים

- א. ואלו ואלו אין מטמאין ושאר כל הטמאין בין קלין בין חמורין משקין היוצאין מהן כמשקה הנוגע בהן ואלו תחלה חוץ מן המשקה שהוא אב הטומאה ... קלין שריץ וחמורין זב.....1
- ב. זב דלא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן מת דבדילי אינשי מיניה לא גזרו ביה רבנן.....2
- ג. כסה דם הנפש פטור מלכסות ... דמו ואפילו מקצת דמו.....3
- ד. במה מכסין ובמה אין מכסין מכסין בזבל הדק ... דבר שמגדל בו צמחים מכסין בו ושאינו מגדל צמחים אין מכסין בו ... חול הדק ... כל שאין היוצר צריך לכתשו ... חול הגס ... כל שהיוצר צריך לכתשו.....4
- ה. היה מהלך במדבר ואין לו אפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה ... מצינו אפר שקרוי עפר ... הוסיפו עליהן השחור והכחול ונקרת פיסולין ויש אומרים אף הזרניך.....6

דף פח.

א. ואלו ואלו אין מטמאין ושאר כל הטמאין בין קלין בין חמורין משקין היוצאין מהן כמשקה הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה חוץ מן המשקה שהוא אב הטומאה ... קלין שריץ וחמורין זב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

כבר התבאר לעיל דף פז: שכל המטמאין¹ בין חמורין בין קליין² משקין היוצאין מהן כגון רוקן ומימי רגליהן הרי הן כמשקין שנגעו בהן³ אלו ואלו ראשון לטומאה⁴, חוץ מזב ומעינותיו ודם הנדה ומעינותיה שמשקין היוצאין מהן אב טומאה ומטמאין גם אדם וכלים, משקין שהזב וחבריו נוגעין בהן תחלה.

אפילו אוכל אוכלין טמאין או שותה משקין טמאין המשקין היוצאין ממנו קודם שיטבול כמו המשקין שנגע בהן שהן תחילה.

וכן טבול יום משקין היוצאין ממנו כגון רוקן דמעת עינו מימי רגליו וחלב האשה כמשקין שהוא נוגע בהן, שאין מטמאין אחרים כלל, אלא אם נגע במשקה חולין הרי הן טהורין, ואם נגע במשקה תרומה הרי הן שלישי ואם נגע במשקה קדש הרי הן רביעי.

ב. זב דלא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן מת דבדילי אינשי מיניה לא גזרו ביה רבנן

עוד התבאר שם שכל משקה⁵ היוצא מן המתים כגון דמעת העין וחלב דדי האשה וכיוצא באלו⁶ טהור, חוץ מדמו שמטמא אף באהל⁷. אולם משקה היוצא נטמא במגע המת⁸.

¹ רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק י הלכה ד

² קלים שרץ חמורים זב וכלל רבינו בכלל טמאים קלים אוכל אוכלים טמאים שמאחר ששנינו כל הטמאים משמע דכלל כייל גם לזה ואף על פי שאמרו קלים שרץ לאו דוקא שרץ אלא לדוגמא נקטיה. כס"מ בחולין (פה, א) פירש רש"י (ד"ה שרץ) כגון מימי רגליו של שרץ הנמצאים בשלחופית שלו, וזה לא יתכן לפי מה דפסק רבינו בפרק י' מהלכות טו"א דמי רגלים של בהמה הוי כמי פירות, לא מתממאין ולא מכשירין, ולא שייד לומר שהן תחלה, לכן פירש רבינו דלאו שרץ קאמר, אלא טומאת שרץ, והוא האדם הנוגע בשרץ, ואדם האוכל אוכלים שנטמאו בשרץ, שמימי רגליו וכל משקה היוצא ממנו הוי תחלה, וזה ברור. או"ש שם

³ כלומר אפילו יצאו בלא נגיעה כגון שיצאו בשפופרת כמש"כ תוד"ה תנן התם

⁴ דמשקין לעולם תחלה.

⁵ רמב"ם הלכות טומאת מת פרק ג הלכה יג

⁶ מאירי כאן

⁷ מאירי

⁸ והקשו התוס' ז"ל דהלא כשיוצאין מן המת נוגעים בו ומקבלים טומאה וכו' ותיירצו דהכא מיירי כשיצאו ממנו דרך שפופרת וכו' ע"ב ורבינו העתיק דברי הגמרא ולא חשש לבאר גם פ"א דמטמאין משכב ומושב הל' ט"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

וכל מראה דמים מן המת טמא כדם ומטמא באהל.

ומפני מה לא גזרו על משקה המת בדרך שגזרו על משקין היוצאין מכל הטמאין בדלהלן, מפני שהמת הכל בדלין ממנו, לא גזרו על משקיו.

ג. כסה דם הנפש פטור מלכסות ... דמו ואפילו מקצת דמו

אין צריך לכסות כל הדם⁹, ואפילו משהו¹⁰ די, אלא שצריך לזוהר שיהיה מדם הנפש¹¹, דהיינו מדם הקילוח, וגם מדם הטיפין הבאים אחר הקילוח. וי"א¹² שרק בדיעבד די במקצת דמו, אבל לכתחילה צריך לכסות כל דמו.

אם מכסה דם הסכין או הניתנו, כשאין דם אחר, לא יברך אלא אם כן יודע שהוא מדם הנפש.

פסק הדין גבי זב סתם וכן בפ"ז דאבות הטומאות עיין שם. מעשה רקח שם, ואפשר שהכא כתב טהור מלהיות כמת עצמו ואינו מטמא באהל אלא הרי הוא ראשון לטומאה.

⁹ שם"ח כח יט

¹⁰ דרכי משה (אות ו') הביא בשם שחיטות דדי במיפה אחת, ולא כתבתיו משום דבעינן מדם הקילוח ומדמ שאחר הקילוח, כמו שכתבתי בפנים, להכי אי אפשר במיפה אחת. תב"ש כח
¹¹ כן כתב רמ"א ז"ל בהגהה (סעיף ט"ו), והעתיק כן מדברי מהרי"ל ז"ל (הלכות שחיטה, אות י') ומשחיטות ישנים בשם (מהר"מ) [מהרי"ש] ומהר"א קלוזניר ז"ל, כמו שכתב בדרכי משה (אות ה'). ולכאורה יש לתמוה, דהא האי סברא רבן שמעון בן גמליאל סבירא ליה בגמרא (פ"ח ע"א), דסבירא ליה דמו המיוחד, אבל אנן פסקינן כרבי יהודה, כמבואר בכל הפוסקים, ופשטא דסוגיא משמע דאיהו לא בעי דם הנפש כלל, וכן כתב בספר המלחמות (כ"ט ע"א ד"ה כתוב בספר המאור) בהדרא, דרבי יהודה לא קפיד אדם הנפש כלל. ונראה שיצא למהרי"ל ז"ל ודעימיה מלשון רש"י (שם ד"ה אבל כסה) שכתב וזה לשונו, שלש מחלוקות הן, רבנן סברי כוליה בעי כסוי, ולרבי יהודה אפילו דם הנפש לא בעי כסוי אלא מקצתו, כדקתני דדם הניתז פטור מלכסות, ואפילו הוא דם הנפש, ובלבד שיהא שם דם אחר, ולרבן שמעון בן גמליאל, דם הנפש כולו בעי כסוי, עכ"ל. וממה שכתב רש"י ז"ל אלא מקצתו, משמע דלרבי יהודה על כל פנים מקצת דם הנפש בעינן. ומה שכתב רש"י, ובלבד שיהא שם דם אחר, כוונתו מדם הנפש דסליק מיניה. וצריך לומר דדוחקיה דרש"י לפרש כן אליבא דרבי יהודה, הוא כדי שלא להרבות המחלוקת. כן ג"ל לפי שיטת מהרי"ל ז"ל ודעימיה. מיהו קשה לי, דהפוסקים לא הביאו דברי רש"י כלל, וליתן טעם אמאי נדו מדבריו. ונראה לי שהם מפרשים דברי רש"י דכתב אלא מקצתו, לא קאי אדם הנפש דסליק מיניה, אלא אדם דאיירי ביה רבנן, וסברי דכוליה בעי כסוי, ורבי יהודה סבר דאפילו דם הנפש לא בעי כלל כסוי, אלא מקצת דמו דשחיטה, בין מהנפש ובין שלא מהנפש. ועם היות שפירוש זה דחוק קצת, מכל מקום בפרש"י שסביב הרי"ף (כ"ט: ד"ה אבל כסה) נראה להדיא כן. ולדינא, נראה דאין לזוז מדברי מהרי"ל ודעימיה. תב"ש שם כט, ובביאור הגר"א שם כתב "כמ"ש שם ארשב"ג בד"א כו' ואף דפליגי עליה היינו דא"צ כל דם הנפש"

¹² והשוחטים נוהגין כששוחטין הרבה עופות ממתנין בעוף אחד עד שיצא דם הנפש, ולדבר זה אין שום טעם כלל. מיהו מטעם אחר צריך להמתין עד שיצא כל דמו, דרק בדיעבד די במקצת דמו, אבל לכתחילה צריך לכסות כל דמו, והשוחטים דרכן תמיד לעשות מדיעבד לכתחילה, ואינו נכון. יד יהודה שם מז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

**ד. במה מכסין ובמה אין מכסין בזבל הדק ... דבר
שמגדל בו צמחים מכסין בו ושאינו מגדל צמחים אין
מכסין בו ... חול הדק ... כל שאין היוצר צריך לכתשו ...
חול הגס ... כל שהיוצר צריך לכתשו**

כבר התבאר במסכת סוטה דף טז. שמי שאין לו עפר לכסות לא ישחוט עד
שיהיה לו עפר לכסות. ואין מכסין אלא בעפר שנאמר (ויקרא יז פסוק יג)
וּכְסֶהוּ בְּעֶפֶר.

וסתם עפר הוא שמצמיח זרעים הנזרעים בתוכו, אף על פי שאינו נקרא עפר
בפי הבריות, נכלל הוא בעפר שמקרא וכל הדברים¹³ שהזרעים הנזרעים
בהם מצמיחים, הם בכלל עפר הכתוב בפסוק¹⁴, ומכסים בהם.

ואם אינו מצמיח זרעים הנזרעים בתוכו, אף על פי שמגדלים צמחים
מאליהם, או כשנותנים צמחים ועשבים שגדלו כבר לתוכן הם מצמיחים
אותן יותר, אבל לא צמחים שזרעים בו¹⁵, לא מקרי עפר¹⁶, כגון ארץ עפר
מליחה של מדבר ציה ושממה, אף על פי שהיא נקראת עפר בפי הבריות
אין מכסין בה שאינה בכלל עפר שמקרא¹⁷.

ויש הנקראים עפר במקרא למרות שאינם מצמיחים כלל ומכסים בהם
כדלהלן.

לפיכך מכסים בזבל דק¹⁸, וחול הדק מאוד עד שאין היוצר צריך לכותשו
ולא אפילו למעכו ביד להפרידו, ובסיד שהוא נפרד, וחרסית שחופרים אותן

¹³ שו"ע ונו"כ שם כג

¹⁴ אף על פי שאינו נקרא עפר בפי הבריות נכלל הוא בעפר דקרא. לבוש שם

¹⁵ פר"ח שם לה

¹⁶ אף על פי שהיא נקראת עפר בפי הבריות אין מכסין בה שאינה בכלל עפר דקרא. שם

¹⁷ ש"ך לא

¹⁸ ע"י בדעת תורה ס"ק י"ח מ"ש לענין אם מותר לכסות בירקות רקובין עפ"ד הש"ס סוטה דף ט"ז ע"ב דמקרי
עפר וכ' דמ"מ י"ל דאין לכסות בהן משום די"ל דדמי לזבל הגס.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

מן הקרקע¹⁹ והוא מין סיד נפרד²⁰, או טיט שעושין ממנה כלי חרס, ולבינה שכתשה, ומגופת חבית של חרס שכתשה, ובשחיקת שאר חרס²¹, ובשחיקת אבנים, ובנעורת של פשתן דקה, דהיינו מה שמנערין מן הפשתן, ובנסורת עץ של נגרים שיוצא מן הנחתך במגירה – מסור, ובקינמון טחון²².

אבל אם כפה עליו כלי או כסהו באבנים אין זה כיסוי, שהרי פֶּעֶפֶר כתיב, לפיכך, אין מכסין בזבל גם, ולא בחול שצריך להפרידו, ולא בקמת, והוא הדין פלפל טחון שהוא מין פרי והוא כקמת טחון ואין מכסין בו²³ וסובין, ומורסין, ולא בשחיקת מתכת²⁴, ולא בגפרית ומלח,

אין מכסין בעפר המדבר, שהיא ארץ מליחה ואינה מצמחת, ולא בעפר לח כגון מתונתא, והוא הדין כל דבר שמכסין בו ונפל מים עליו, שהרי על ידי הליחות אי אפשר להפרידן שיהיה עפר הראוי לימנות, וכן אין לכסות ברגבי אדמה כל זמן שלא כתשן שיהיו עפר, מהאי טעמא²⁵, וכן אין לכסות בטיט, ולא בשלג.

¹⁹ ש"ך שם לב

²⁰ כתב הרמב"ם בפירוש המשנה [פרק ו משנה ז] שאע"ג שהסיד והחרסית ומגופה ולבינה אין מגדילין צמחים, מכל מקום מכסין בהם לפי שמתחילה קודם שנעשו כך היו מגדילין צמחים. ובתוספות [פח, א ד"ה כל] כתבו דחרסית מגדל צמחים אלא שאינו מוציאה כדי נפילה. ופירוש חרסית בערוך [ערך חרס] פירש שהוא מין סיד שחופרין אותו מן הקרקע, והרע"ב במסכת מעשר שני [פרק ה משנה א] פירש שהוא אדמה שעושין ממנה כלי חרס. פר"ח שם לו

²¹ כתב הרמב"ם בפירוש המשנה [פרק ו משנה ז] שאע"ג שהסיד והחרסית ומגופה ולבינה אין מגדילין צמחים, מכל מקום מכסין בהם לפי שמתחילה קודם שנעשו כך היו מגדילין צמחים. ובתוספות [פח, א ד"ה כל] כתבו דחרסית מגדל צמחים אלא שאינו מוציאה כדי נפילה. ופירוש חרסית בערוך [ערך חרס] פירש שהוא מין סיד שחופרין אותו מן הקרקע, והרע"ב במסכת מעשר שני [פרק ה משנה א] פירש שהוא אדמה שעושין ממנה כלי חרס. פר"ח שם

²² כתב הכנסת הגדולה בהנחות הטור אות נ"ב קנמון טחון מכסין בו דהוה מין עץ כנסורת חרשים דמיא.

²³ כנה"ג נג נד

²⁴ כן כתב הטור [לו, ב] בשם הרשב"א בתורת הבית [ב"א ש"ה ב, ב], ע"ש. וכן כתבו התוספות בדף פ"ח ע"ב בד"ה שחיקת כלי מתכות, ואם תאמר הא מגדל צמחים וכו', וי"ל וכו' ותירץ ר"ת דעל ידי שריפה מגדל צמחים, דהתם על ידי שריפה איירי, דכל עבודת אלילים תחילתה נשרפת דומיא דעגל, עכ"ל. וזה דעת הרשב"א. בית הלל י

²⁵ כן נראה לי פשוט ממה שכתבו רש"י (פ"ג ע"ב ד"ה עפר למטה וד"ה וכסהו עפר) וכל הפוסקים, דבעי עפר תיחות. ופירש הסמ"ג (עשה ס"ד, קמ"ד ע"א) שיהא נפרד וראוי למנות, כמו שכתוב (בראשית י"ג ט"ז) אם יוכל וגו'. וכן משמע מרש"י ריש ביצה דף ח' (ע"ב ד"ה ודאי נמי נגזור משום כתישה). ואין להקשות, אמאי כתבו הפוסקים שאין לכסות בלבינה ומגופה שלא כתשן, וכן הוא בגמרא (פ"ח ע"א), פשיטא, הא אפילו קרקע שלא

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

ומותר לכסות בעפר הבאה מאסורי הנאה, דמצות לאו ליהנות ניתנו.
וכל הנהו דאין מכסין בהם, אם עבר וכיסה בהם, מגלה ומכסה כדינו²⁶, ובלא ברכה. וי"א²⁷ שחייב לגלותו ולכסותו כדינו בברכה.

דף פח:

**ה. היה מהלך במדבר ואין לו אפר לכסות שוחק דינר זהב
ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו
ומכסה ... מצינו אפר שקרוי עפר ... הוסיפו עליהן השחור
והכחול ונקרת פיסולין ויש אומרים אף הזרניך**

דבר שאינו נקראת עפר בפי הבריות אלא שמצינו בכתוב שהחשיבו לקרותו עפר ואינו בכלל עפר סתם, למרות שאינם מצמיחים כלל מכסים בהם לפיכך אין לו עפר לכסות מכסה בשחיקת זהב שנקרא עפר²⁸ דכתיב (איוב כח פסוק לו) וְעִפְרָת זָהָב לוֹ.

וכן עפר שריפה שאינו נקרא עפר בפי הבריות אלא אפר למרות שאינם מצמיחים כלל מכסים בהם מכיון שמצינו שהכתוב החשיבו לקרותו עפר.

כתשה אין לכסות בה. יש לומר דרבנן קא משמע לן, אף על גב דלבינה ומגופה כבר היו עפר, וסלקא דעתך דלא בטל השם מהם, קא משמע לן. תב"ש שם לו

²⁶ דלא נדחה מכיסוי כי אם כשנכסה בדברים המכסים, אבל בשאין מכסין לא נדחה. ולכן, אפילו הוא מכסה בעצמו, כיון שלא כיסה כדינו הוה ככסוהו הרוח בדברים שאין מכסין ולא נדחה, ובעי כיסוי. אבל אפשר, דבכל דבר שנכסה נדחה מכיסוי, אם כן כל הנאמר כאן היינו שיש לכסות באלו לקיים המצוה, אבל אם לא קיים, וכיסה בדברים שאין מכסין, אדחי ליה. ולכן, יש לגלות וליכסי בלא ברכה. ואין להקשות מלשון הטור שכתב וז"ל, אבל אם כפה עליו כלי או כסהו באבנים אין זה כיסוי, עכ"ל. דיש לומר דאין כוונתו שאינו כיסוי וצריך לגלותו ולחזור ולכסותו, רק כוונתו כמו שסיים בתורת הבית קצר (בית א' שער ה', כ' ע"א) וז"ל, אין זה כיסוי שצוה עליו הכתוב כו'. כלומר שלא קיים המצוה ולכן אין לעשות לכתחילה כן. תב"ש לח

²⁷ יד יהודה כא

²⁸ שדבר שאינו נקראת עפר בפי הבריות אלא שמצינו בכתוב שהחשיבו לקרותו עפר ואינו בכלל עפר סתם, כגון זהב שחוק או עפר שריפה, אף על פי שאינם מצמיחים זרעים הנזרעים בתוכו, מכסין בהם כיון שנקראו עפר. לבוש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

ומשום כך כל אלו שנזכרו שאין מכסים, אם נשרפו ונדוכו לעפר, מכסין בהם, ואפילו מתכות²⁹.

והוא הדין עצים ואוכלים ובגדים אם נשרפו ונעשו אפר מכסים בהם, דכתיב (במדבר יט פסוק יז) וְלִקְחוּ לָפִימָא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחֲטָאֹת, מכאן שכל הנשרף ונעשה אפר מקרי עפר.

ומכסים בשיחור הוא פחמים כתושים, או פיה הכבשן, ובכחול הוא צבע שנותנין לתוך העין, ובנקרת פסילים, והוא מה שמנקרים עפר מן הרחיים.

²⁹ ש"ך לה

